

linkėjimai dabar atrodė beprasmingi. Ieškojau deramą pagarbą mirusiam rašytojui išreiškiančių žodžių, bet nieko negalėjau sugalvoti. Kokie žodžiai šiam žmogui labiausiai tiktų? Žinoma, ne epitafija. Prisiminiau, su kokia panieka Holdenas Kolfildas kalba apie tuos, jo žodžiais tariant, gėles ant Elio kapo dedančius veidmainius, kurie staiga išsilaksto pradėjus lyti. Selindžeris netikėjo mirtimi, ir aš tai žinojau. Jaučiau, kad turime parodyti pagarbą ir padėkoti, o ne liūdėti.

Ir vis tiek abejoju dėl savo pasisakymo. Žinoma, daugybės iškilmingų Selindžerio atminimą pagerbiančių kalbų fone jis nublanksta, tačiau yra atviras ir nuoširdus. Tai nėra gedėjimas mirusiojo. Tai kvietimas pareikšti jam pagarbą. Pagarbą ne tik šviesiam Dž. D. Selindžerio atminimui, bet ir jo asmenybės esmei. Todėl visiems, norintiems tai padaryti dabar ar kada nors ateityje, sakau:

Skaitykite. Tyrinėkite – pirmą arba dvidešimtą kartą – „Rugiuose prie bedugnės“. Skaitykite „Devynis apsakymus“, „Franę ir Zujį“, „Aukštyn gegnes, dailidės“ ir „Susipažinkite: Simoras“ ir kaskart išgyvenkite visa, ką šiuose kūriniuose rasite. Tai bus dovana jam, į juos giliai įaugusiam. Selindžeris išėjo, ir pasaulis dėl to tapo tuštesnis, bet jis visada gyvens puslapiuose, kuriuos parašė, ir mes matysime jį – šiandien ir rytoj – tokį pat gyvą, koks jis buvo tada, kai vaikščiojo Niujorko prospektais ir Naujojo Hampšyro miškais.

Kenneth Slawenski
Naujasis Džersis, JAV
2010 m. kovo mėn.

1

Sonis

Didžiojo karo pabaiga žadėjo dideles permainas. Vos įžengę į 1919 metus žmonės pasijuto atsidūrę naujame pasaulyje, pilname vilčių, bet kartu ir netikrumo. Senasis gyvenimo būdas, ištisis dešimtmečius nesikeitę įsitikinimai ir prielaidos staiga tapo abejotini arba buvo šluote nušluoti. Nuo tos dienos, kai nutilo pabūklai, buvo praėjusios vos kelios savaitės. Senasis pasaulis plytėjo griuvėsiuose. Tačiau ant tų griuvėsių jau kilo nauja karta. Karta, nusiteikusi varžytis. Vieta, kur, palyginti su kitu pasauliu, gyveno dinamiškiausi ir labiausiai pokyčiams pasirengę žmonės, buvo Niujorkas.

Pirmąją pirmųjų taikos metų dieną Miriam Džilich Selindžer (Miriam Jillich Salinger) pagimdė sūnų. Jos dukteriai Doris jau buvo suėję šešeri. Per tą laikotarpį Miriam patyrė keletą persileidimų. Ji vos neprarado ir šito kūdikio, todėl jo atėjimas į pasaulį Miriam ir Solomonui Selindžeriams buvo ir džiaugsmas, ir palengvėjimas. Berniuką pavadino Džeromu Devidu, bet nuo pirmos dienos šaukė Soniu.

Sonio tėvai – viduriniajai klasei priklausantys žydai – buvo nešabloniški ir ambicingi žmonės. Selindžerių giminė buvo kilusi iš Sudargo, mažo žydiško miestelio prie Lenkijos ir Lietuvos

sienos – ši teritorija tuo metu priklausė Rusijos imperijai. Dokumentai rodo, kad bent jau nuo 1831 metų jie ten tikrai gyveno. Tačiau Selindžeriai nepasižymėjo nei ištikimybe tradicijoms, nei nostalgija. Kai gimė Sonis, tėvai jau nebevalaikė jokių ryšių su savo kilmės vieta. Sonio tėvas – tvirtas ir atkakliai užsibrėžtų tikslų siekiantis vyriškis – pats kūrėsi gyvenimą. Kaip būdinga imigrantų sūnams, jis nesistengė palaikyti ryšių su kraštu, iš kurio buvo kilę protėviai ir kurį laikė atsilikusių. Tada Solomonas dar nežinojo, kad toks maištingumas būdingas visai jų giminei – visi Selindžeriai savarankiškai rinkosi gyvenimo kelią, nemėgo darytis atgal, o kiekvienas jų žingsnis vedė didesnės gerovės link. Kaip Sonis vėliau pasakys, jo protėviai stebėtinai drąsiai „nerdavo iš didelio aukščio į mažutėlius vandens telkinius“ – ir niekada neprašaudavo pro šalį.¹

Sonio prosenelis Himanas Jozefas Selindžeris (Hyman Joseph Salinger) iš Sudargo persikėlė gyventi į perspektyvesnį miestą Tauragę ir vedė merginą iš pasiturinčios šeimos. Ši šeimos patriarchą Selindžeris įamžino savo kūryboje kaip juokdarį Zozo, šitaip jį pagerbdamas ir prisipažindamas, kad nuolatos jautė jį serginčią prosenelio dvasią. Himanas Jozefas Tauragėje pragyveno visą gyvenimą ir ten mirė – devyneriais metais anksčiau, nei gimė provaikaitis. Selindžeris yra matęs tik jo nuotrauką – laimei, išlikusią ir leidžiančią bent akies kampeliu pažvelgti į kitą pasaulį, – kurioje stovi tiesus, ilgu juodu drabužiu vilkintis valstietis, gyvai spinduliuojančiomis akimis, žila garbanota barzda ir didžiule Selindžerį, kaip jis prisipažino, šturpinančia nosimi.²

Sonio senelis Simonas F. Selindžeris buvo dar ambicingesnis žmogus. 1881 metais, kai siautė badas (nors Tauragėje jo nebuvo justis), jis paliko tėvų namus ir emigravo į Jungtines Valstijas. Netrukus čia vedė Fani Koplاند (Fannie Copland), taip pat emigrantę iš Lietuvos, kuri gyveno Vilks Baryje, Pensilvanijoje. Jau navedžių pora įsikūrė Klivlande, Ohajo valstijoje, ir išsinuomojo butą netoli vieno iš imigrantų pamėgtų rajonų, kur 1887 metų

kovo 16 dieną Fani pagimdė sūnų Solomoną – Sonio tėvą. Jis buvo antras iš penkių išgyvenusių šios šeimos vaikų.³

1893 metais Simonas su šeima jau gyveno Luisvilyje, Kentuckyje, ir lankė medicinos mokyklą. Čia jam labai pravertė Rusijoje įgytas religinis mokymas: Simonas ėjo rabino pareigas ir galėjo susimokėti už medicinos studijas.⁴ Tapęs medicinos daktaru, Simonas liovėsi sakęs pamokslus, trumpam grįžo į Pensilvaniją, iš kur su šeima persikėlė gyventi į Čikagą. Ten užsiėmė bendrąja medicinos praktika netoli Kuko apygardos ligoninės.⁵ Šį savo senelį Sonis gerai pažinojo (dr. Selindžeris dažnai atvažiuodavo į Niujorką aplankyti savo sūnaus Solomono), o vėliau pasirinko jį savo knygos „Rugiuose prie bedugnės“ (*The Catcher in the Rye*) pagrindinio veikėjo – Holden Kolfildo senelio prototipu. Savo senelį Holdenas apibūdina kaip simpatišką vyriškį, tiesa, kartais verčiantį Holdeną jaustis nesmagiai, pavyzdžiui, kai važiuodamas drauge autobusu garsiai skaito visas gatvių afišas. Simonas Selindžeris mirė 1960-aisiais, sulaukęs beveik šimto metų.

*

Įžanginiame „Rugiuose prie bedugnės“ žodyje Holdenas Kolfildas atsisako dalytis su skaitytoju žiniomis apie savo tėvų praeitį ir, jo žodžiais tariant, pasakoti, „ką veikė mano tėvai, kai manęs dar nebuvo, ir visą kitą koperfildišką šlamštą“, ir priduria, kad „abu mano tėvai gautų po porą infarkto, jeigu papasakočiau ką nors apie jų asmeninius reikalus“. * Tokį Holdeną nenorą kalbėti apie savo tėvus neabejotinai lėmė neįprastas paties Selindžerio motinos ir tėvo elgesys. Solomonas ir Miriam vengė kalbėti apie praeitį, ypač su savo vaikais, dėl to Selindžerių namus gaubė paslapties rūkas, neabejotinai turėjęs įtakos tam, kad Sonis ir jo sesuo Doris užaugo labai uždaro būdo.

* J. D. Salinger. *Rugiuose prie bedugnės*. Iš anglų k. vertė Povilas Gasiulis. Vilnius: Alma littera, 2000. P. 5. (Lietuvių kalba romanas pirmą sykį pasirodė 1966 m. ir iki 2009 m. buvo daug kartų leidžiamas pakartotinai.) – Red. past.

Perdėtas Selindžerių uždarumas buvo gera dirva gandams plisti. Metams bėgant Miriam ir Solomono istorija būdavo vis iš naujo pagražinama. Tai prasidėjo 1963 metais, kai literatūros kritikas Vorenas Frenčas (Warren French) žurnale *Life* išspausdintame straipsnyje paskelbė, kad Miriam buvo iš Škotijos kilusi airė. Vėliau rašyta jau kitaip – kad Selindžerio motina buvo gimusi pačioje Airijoje, Korko grafystėje. Labiausiai paplitusi buvo tokia Selindžerio motinos ir tėvo istorijos versija: Miriam tėvai, tariamai Airijos katalikai, neva taip atkakliai priešinęsi jos vedyboms su Solomonu (dėl žydiškos jaunuolio kilmės), kad porelei nebuvę kitos išeities, kaip pabėgti ir susituokti slapta. Sužinoję, kad dukტė jų nepaklausė, tėvai neva su ja niekada nebesikalbėję.

Nors nė vienas iš šių teiginių nėra pagrįstas faktais, netgi Selindžerio sesuo Doris iki pat savo mirties (2001 metais) buvo įsitikinusi, kad jos motina gimė Airijoje ir kad jai ir Soniui buvo sąmoningai neleidžiama bendrauti su seneliais.

Miriam kilmės ir jos vedybų su Solomonu istorija, net ir be minėtų pagražinimų, buvo labai skausminga. Dar skausmingesnė ją padarė tėvai, visai slėpdami savo praeitį nuo vaikų. Taip elgdamiesi ne tik skatino aplinkinius skleisti įvairius nepagrįstus gandus, bet ir kėlė sumaištį vaikų sielose. Visai slopindami natūralų Doris ir Sonio smalsumą, Miriam ir Solomonas patys beveik įtikėjo savo prasimanytomis versijomis ir tiesos neatskleidė iki pat mirties.

Sonio motina Mari Džilich (Marie Jillich) gimė 1891 metų gegužės 11 dieną Ajovos vidurio vakaruose esančiame nedideliame Atlantiko miestelyje.⁶ Tada jos motinai Neli Džilich (Nellie Jillich) buvo dvidešimt metų, o tėvui Džordžui Lesteriui Džilichui (George Lester Jillich) – dvidešimt ketveri. Kaip liudija registracijos dokumentai, Mari buvo antra iš šešių išgyvenusių vaikų.⁷ Mari seneliai, Džordžas Lesteris vyresnysis ir Meri Džeinė Benet (Mary Jane Bennett), buvo pirmieji Ajovoje įsikūrę Džili-

chai. Džordžas vyresnysis, vokiečių imigrantų vaikaitis, į Ajovą atvykęs iš Masačusetso, čia sutiko savo išrinktąją, vedė ir pasiliko. Pilietinio karo metu trumpai tarnavo 192-ajame Ajovos pulke. Kai 1865 metais grįžo namo, Meri Džeinė pagimdė sūnų – Mari tėvą. Džordžas vyresnysis ėmėsi prekybos grūdais. Jam gerai sekėsi ir 1891-aisiais jis jau vadovavo šeimos verslui, į kurį buvo įsitraukę ir sūnūs – Džordžas jaunesnysis ir Frenkas.

Nors Mari tvirtino, kad jos motina Neli buvo gimusi 1871 metais Kanzas Sityje airių imigrantų šeimoje, federalinio gyventojų surašymo duomenys (1900, 1910, 1920 ir 1930 metų) rodo, kad labiau tikėtina, jog ji buvo kilusi iš Ajovos. Šeimoje sklandė gandas, kad Mari su Solomonu susipažino 1910 metų pradžioje apygardos mugėje, neva vykusioje netoli Džilichų šeimos „fermos“ (iš tiesų tokios fermos nebuvo). Mari, esą, negalėjusi atsisipirti šešių pėdų ūgio, miestišku rafinuotumu išsiskiriančiam keliaujančio teatro vadybininkui Solomonui, tuo metu šeimoje vadinamam Solu, o draugų rate – Soliu. Tada ji buvo jaunutė ir žavi, itin šviesaus veido mergina ilgais rusvais plaukais, ir negalėjo nekristi į akį tamsaus gymio Solui. Jų meilė įsiplieskė staiga – Solas iš karto apsisprendė Mari vesti.

Tie metai prasidėjo nekasdieniais įvykiais – kai kurie jų buvo skaudūs – o galiausiai 1910-ųjų pavasarį Mari ir Solas susituokė. Selindžerių gyvenimas Simonui atvykus į Ameriką be pertrūkio gerėjo, tačiau Džilichų šeimą buvo užklupę sunkumai. Prieš metus buvo miręs Mari tėvas.⁸ Kad neįklimptų į skolas, motina su jaunesniaisiais vaikais persikėlė į Mičiganą ir netrukus ištekėjo antrą kartą. Mari – dėl savo amžiaus ir ryšių su Solu – su motina neišvažiavo. Netikėta meilė ir vestuvės atrodė tarsi likimo lemtos, ypač tada, kai 1919 metais, gimus Soniui, mirė ir Mari motina Neli Džilich, taigi Mari liko visiškai našlaitė.⁹ Gali būti, kad anksčiau tėvų netektis lėmė ir Mari nenorą apie juos kalbėti – net su savo vaikais. Ji neleido sau galvoti apie praeitį ir pasinėrė į naują gyvenimą su savo vyru. Selindžeriai dabar buvo jos vienintelė